

AGRARIAN POLICY IN CR DURING ADVANCE ENTERING PERIOD AND STRATEGIC FUNCTION OF CATTLE BREEDING

Agrární politika ČR v předvstupním období a strategická úloha chovu skotu

Dušan VANĚK, Veronika NOVÁ
KCHSM AF ČZU

Agrární prostředí ČR doznalo v posledním desetiletí (pouze sametové revoluci v roce 1989) řadu dramatických změn, které lze v souhrnu charakterizovat jako ztrátu původního produkčního rozměru, rapidní snížení počtu pracujících v sektoru a transformaci vlastnických vazeb. Výměra zemědělské půdy se ustálila na cca 4277 tis. ha, z toho výměra orné půdy činí 3075 tis. ha. Značnou členitost území ČR dokresluje i podíl zemědělské půdy v tzv. LFA oblastech – 59%.

V posledních letech došlo k dalšímu poklesu zaměstnanosti v zemědělství, podle Agrocenzu 2000 bylo v zemědělské výrobě zaměstnáno 151587 pracovníků v hlavním zaměstnání (tj. 4,2% z pracovníků v civilním sektoru celkem), což znamená necelé 4 pracovníky na 100 ha z.p.. Odměna pracujících v zemědělství však v průměru dosahuje pouze 75% celostátního průměru. Koncem roku 2001 činil u výrobců mléka počet podniků právnických osob 2683 a počet podniků fyzických osob 33902. Podniky právnických osob zaujímají vysoký podíl na produkčním potenciálu našeho zemědělství, připadá na ně více než 80 % skotu. Chov skotu v relaci k obhospodařované z. p. je nejintenzivnější u družstev (28,2 % celkové výměry z. p. a 35,8 % celkového počtu skotu).

Snaha centrálních orgánů vnést do agrární politiky státu jakýsi systém a řád vyústila ve vypracování „Koncepte agrární politiky ČR pro předvstupní období“, která byla vládou ČR schválena a od roku 1999 postupnými kroky realizována. Předvstupní agrární politika má i v rámci „Koncepte“ určitou genezi a gradaci a je charakterizována dvěma etapami:

- Etapou REVITALIZACE pro roky 1999 až 2001, která je specifickou „přechodnou“ fází, kdy se prolíná systém „národních prvků“ regulace trhu komodit s prvky organizace trhu vybraných komodit dle pravidel EU. Současně působí vládní nařízení k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, které bylo dříve prezentováno jako klasické produkční odvětví národního hospodářství. Nejvýznamnějším pozitivním výsledkem zemědělství v závěrečném roce revitalizační etapy koncepte agrární politiky bylo dosažení kladného souhrnného hospodářského výsledku (předběžný odhad více než 2 mld. Kč). Z významných aspektů, které tento fakt ovlivnily bylo vysoké finanční náhrady za škody způsobené suchem v roce 2000 a přetrvávající nízké odměny v zemědělství. Došlo ke zvýšení hrubé zemědělské produkce (o 2,5 % ve stálých cenách roku 1989) a zotavení CZV, podpořené zemědělskou politikou (nepřímé podpory ovlivňující agrární trh, strukturální a jiné přímé podpory zemědělství).

- Následná etapa ADAPTACE (od aktuálního r. 2002) je chápána jako značné přiblížení nástrojům platným v EU.

V EU činí počet dojených krav na 100 ha z.p. 15,5 ks, v České republice poklesl tento počet na 11,6 ks. Počet dojených krav na 100 ha krmných plodin včetně TTP je v EU 33,9 ks (dle metodiky EU), v ČR činí v důsledku vysokého stupně zornění počet dojených krav na 100 ha TTP 51,6 ks. Pokles početních stavů dojených krav v ČR v přepočtu na jednotky plochy nekoresponduje se snížením zornění (ze 75,0 na 72,4%)

a se zvýšením podílu trvalých travních porostů (z 19,4 na 22,1%). Plochy TTP se budou i nadále zvyšovat. Při 66% zornění, tj. při průměrném meziročním nárůstu 31625 ha, by v roce 2007 činila rozloha trvalých travních porostů 1200 tis. ha.

Trvalé travní porosty lze ekonomicky a ekologicky využívat pouze chovem přežvýkavců, to znamená skotem a ovce. V případě, že by se pro využití 1 ha TTP počítalo s jednou dobytčí jednotkou, mělo by být k tomuto účelu chováno v roce 2007 cca 1200 tis. dobytčích jednotek skotu. Z důvodu nemožnosti využít travní hmotu, resp. nedostatku početních stavů skotu a ovcí, se rozsáhlé plochy "udržují" pouze minimálně a nedostatečně, další značné plochy nejsou využívány a udržovány vůbec. Podle návrhu EK, tj. při mléčné kvótě 2505 mld. kg a 52,9 tis. krav bez tržní produkce mléka, by se počet dobytčích jednotek snížil na cca 920 tis. kusů. Stávající situace a výhled do roku 2007 v početních stavech skotu celkem na jednotku plochy nelze vzhledem k využívání zemědělské půdy a trvalých travních porostů především v podhorských a horských oblastech považovat za vyhovující. Proto by jedním z cílů stávajícího období před přijetím do Evropské unie mělo být zvýšení těchto ukazatelů alespoň na úroveň let 1994 až 1995.

Agrární zahraniční obchod se na celkovém zahraničném obchodním obratu ČR podílí v posledním období zhruba 4%. Bilance našeho agrárního zahraničního obchodu je přitom trvale pasivní. V letech 1997 – 2001 se zvýšil vývoz mléka a mléčných výrobků o 42% (z toho do EU o 35%) a dovoz mléka a mléčných výrobků se zvýšil dvojnásobně (z toho z EU o 39%). Vývoz do rozvojových zemí se v uvedeném období zvýšil o téměř 150%. V případě přidělení kvóty mléka podle návrhu EU bychom tyto trhy museli (kvůli vzrůstající domácí spotřebě a tím nedostatku mléka na vývoz) opustit.

V ČR byl v roce 2001 trh s mlékem a mlékárenskými výrobky ovlivňován realizací koncepte resortní politiky. Od 1. 4. 2001 byl na základě nařízení vlády č. 445/2000 Sb. zaveden systém mléčných kvót. Ceny zemědělských výrobců byly podporovány stanovenou minimální cenou mléka (7,60 Kč/l) a pokračováním subvencování vývozu másla, SOM a dalších mlékárenských výrobků. Podpora chovu dojených krav a kompenzační platby byly zaměřeny na zlepšení ekonomiky výroby mléka. CZV za mléko celkem se v roce 2001 zvýšila na hodnotu 7,80 Kč (+4,7%).

V případě kvóty mléka 2,505 mld. kg mléka podle návrhu EU by při užitkovosti 6600 kg mléka bylo chováno 395000 dojených krav. V tomto případě by došlo k dalšímu prohloubení nezaměstnanosti na venkově, odchodu pracovníků do měst, nebylo by možné udržet krajinu v kulturním stavu (zajistit využívání TTP), došlo by k prohloubení nedostatku finančního kapitálu na našem venkově s čímž souvisí i pomalé a nedostatečné přebudování bývalých stájí a dalších nevyužívaných zemědělských objektů na moderní venkovskou obchodní infrastrukturu.